

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА
ГОМБОЖАВЫН ЗАНДАНШАТАР
ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Лхагвын МӨНХБААТАР

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон,
Утас: 26-32-49, Факс: 32-70-16
E-mail: munkhbaatar@parliament.mn
<http://www.parliament.mn>

2024.04.05 № 411-03/2587

танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин зургаадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг санаачлан боловсруулж Монгол Улсын Их Хурал өргөн мэдүүлж байна.

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Их Хурлын Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж өгнө үү.

Хавсралт: 31 хуудастай

Хүндэтгэсэн,

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ГИШҮҮН

Л.МӨНХБААТАР

Ц.МӨНХ-ОРГИЛ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЕРӨНХИЙ
НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА
Д.ЭНХБАТ ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Лхагвын МӨНХБААТАР

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон
Утас: 26-32-49, Факс: 32-70-16
E-mail: munkhbaatar@parliament.mn
<http://www.parliament.mn>

2024.04.01 № 31X-03/2413
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
тов тогтоолгох тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд “Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай” хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг санаачлан боловсрууллаа. Хуулийн төсөл, үзэл баримтлал, танилцуулга болон холбогдох материалыг хавсаргав.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 40 дүгээр зүйл, 41 дүгээр зүйлийн 41.2 дахь хэсэгт заасны дагуу хянан үзэж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх тов тогтоож өгнө үү.

Хавсралт 12 хуудастай.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ГИШҮҮН

Л.МӨНХБААТАР

000013

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Л.МӨНХБААТАР ТАНАА

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР**

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201

Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08

Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,

Цахим хуудас: www.cabinet.gov.mn

᠒᠐᠒3.07.07 № ХТ/1675
танай _____-ны № _____-т

**Хуралдааны тэмдэглэл
хүргүүлэх тухай**

Таны санаачлан боловсруулсан Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцсэн тэмдэглэлийг хүргүүлж байна.

Хүлээн авч, танилцана уу.

Хавсралт ...! хуудастай.

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА

Д.АМАРБАЯСГАЛАН

000235018061

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2023 оны 07 дугаар сарын 05-ны өдрийн хуралдааны 28 дугаар тэмдэглэлд:

“V.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Улсын Их Хурлын гишүүн Л.Мөнхбаатарын санаачлан боловсруулсан Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Улсын Их Хурлын гишүүн Л.Мөнхбаатарын санаачлан боловсруулсан Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэлэлцээд дараах саналыг хууль санаачлагчид уламжлахаар тогтов:

1.Хуулийн төсөл нь Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуулийн 5.2 дахь хэсэгт “Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдээс бусад ой, түүхэн үйл явдал, салбарын болон зарим ажил мэргэжлийн ажилтан, ажилчдын өдөр, энэ хуульд зааснаас бусад олон улсын байгууллагаас дэлхий нийтээр тэмдэглэхээр тогтсон тэмдэглэлт өдрийг Засгийн газар тогтооно.” гэж заасантай агуулгын хувьд давхардаж байх тул хуулийн төслийг Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуулийн 5.2 дахь хэсэгтэй уялдуулж, өөрчлөн найруулах.

2.Шүүх эрх мэдлийн салбарын ой, түүхэн үйл явдлын тэмдэглэлт өдрүүдийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх журам, төсөв батлах, зардлын гүйцэтгэлд хяналт тавихтай холбоотой зохицуулалтыг Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд нэмж тусгах.

3.Хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан хуулийн төсөл боловсруулах үе шат болон төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлагыг хангаагүй байгааг анхаарах.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ГИШҮҮН Л.МӨНХБААТАР ТАНАА

МОНГОЛ УЛС
ШҮҮХИЙН ЕРӨНХИЙ ЗӨВЛӨЛ

15150-0007 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
5 дугаар хороо, Тасганы овоо, Хувьсгалын зам 22,
Шүүхийн Ерөнхий Зөвлөлийн байр,
Утас: 7000 8045, Факс: (976) 7000 7021,
И-мэйл: contact@judcouncil.mn, Вэбсайт: www.judcouncil.mn

2023.10.03 № 03/1736
танай _____-ны № _____-т

Санал хүргүүлэх тухай

Таны санаачлан боловсруулсан “Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай” хуулийн төслийг Монгол Улсын дээд шүүхэд хүргүүлж санал авлаа. Тус шүүхийн нийт шүүгч нар тусгайлан саналгүй болохоо илэрхийлсэн байна.

Монгол Улсын дээд шүүхийн 2023 оны 09 дүгээр сарын 22-ны өдрийн 05/2835 тоот албан бичгийг хавсаргав.

Хавсралт 1. хуудастай.

Хүндэтгэсэн,

ДАРГА

Р.ОНОНЧИМЭГ

011402456

МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН
ТАМГЫН ГАЗАР

15170 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Ж Самбуугийн гудамж 18, Утас: 26 15 44,
И-мэйл: info@supremecourt.mn

2023. 09. 22 № 05/2835
танай _____-ны № _____-т

ШҮҮХИЙН ЕРӨНХИЙ ЗӨВЛӨЛИЙН
ДАРГА Р.ОНОНЧИМЭГ ТАНАА

Улсын Их Хурлын гишүүн Л.Мөнхбаатарын санаачлан боловсруулсан “Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай” хуулийн төсөлтэй Монгол Улсын дээд шүүхийн шүүгч нар танилцаад тусгайлан өгөх саналгүй болохыг үүгээр уламжилж байна.

ДАРГА

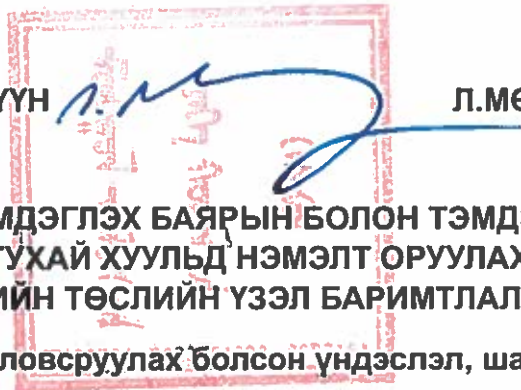

С.ЗАЯАДЭЛГЭР

050886

БАТЛАВ.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН

Л.МӨНХБААТАР

**НИЙТЭЭР ТЭМДЭГЛЭХ БАЯРЫН БОЛОН ТЭМДЭГЛЭЛТ
ӨДРҮҮДИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ
ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

1.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

Монгол Улс 1992 онд нийгэм, улс төрийн шинэ тогтолцоонд шилжиж “Монголын ард түмэн бид улсынхаа тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдлыг бататган бэхжүүлж, хүний эрх, эрх чөлөө, шударга ёс, үндэснийхээ эв нэгдлийг эрхэмлэн дээдэлж, төрт ёс, түүх, соёлынхоо уламжлалыг нандигнан өвлөж, хүн төрөлхтөний соёл иргэншлийн ололтыг хүндэтгэн үзэж, эх орондоо хүмүүнлэг, иргэний ардчилсан нийгэм цогцлуулан хөгжүүлэхийг эрхэм зорилго болгоно.” гэж зарласан.

Хүний эрх, эрх чөлөөг хангах, хамгаалах, шударга ёсыг тогтоох, иргэний ардчилсан нийгмийг цогцлуулан хөгжүүлэх суурь нь хараат бус шүүхийн тогтолцоотой байх явдал юм. Хараат бус шүүхтэй байгаагийн илрэл бол шүүхийн үйл ажиллагаа иргэд, олон нийтэд нээлттэй ил тод байх, шүүхийн шийдвэр зөвхөн хуульд захирагдан гардаг байх иргэд шүүхийн шийдвэр үйл ажиллагааны талаар үнэн, зөв мэдээлэлтэй байх асуудал юм.

Монгол Улсын шинэ Үндсэн хуулиар төрийн эрх мэдлийг хууль тогтоох, гүйцэтгэх, шүүх гэсэн гурван салаанд хуваарилснаар хяналт тэнцлийн зарчмын үндсийг тавьсан.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин есдүгээр зүйлийн 3-т “Шүүгчийн хараат бус, шүүхийн бие даасан байдлыг хангах зорилгоор Шүүхийн ерөнхий зөвлөл ажиллана.” гэж, мөн зүйлийн 4-т “Шүүхийн ерөнхий зөвлөл шүүх, шүүгчийн шүүн таслах ажиллагаанд оролцохгүйгээр, гагцхүү хуульчдаас шүүгчийг шилж олох, эрх ашгийг нь хамгаалах зэрэг шүүхийг бие даан ажиллах нөхцөлөөр хангахтай холбогдсон үүргийг биелүүлнэ.” гэж тус тус зааж, Шүүхийн захиргааны төв байгууллагын эрх зүйн үндсийг Үндсэн хуулиар тогтоосон.

Монгол Улсад орчин цагийн шүүх үүсгэн байгуулагдаж нийгэмд шударга ёсыг тогтоож, эрх зүйт төр, хууль дээдлэх ёсыг бэхжүүлэх, иргэдийн шударга шүүхээр шүүлгэх, эрх хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах тогтолцоо бүрдсэн түүхэн ойн арга хэмжээ жил бүр тохиож байна. Өнгөрсөн хугацаанд ойн хүрээнд шүүхийн үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчлах, шүүхийн нээлттэй ил тод байдлыг хангах, иргэдийн эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлэх, шүүхийн үйл ажиллагаан дахь иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, шүүхийн шинэтгэлийг гүнзгийрүүлэх, шүүхэд итгэх олон нийтийн итгэлийг нэмэгдүүлэх зэрэг олон талын ач холбогдолтой арга хэмжээг тогтмол зохион байгуулсаар ирсэн байна.

Анх 1911 оны 12 дугаар сарын 29-ний өдөр Богд хаант Монгол Улсын Шүүх таслах хэргийг бүгд захиран шийтгэгч яамыг байгуулснаар орчин цагийн шүүх байгуулагдах үндэс тавигдсан хэдий ч шүүх эрх мэдэл яамны харьяанд байсан учир бие даасан шинжийг агуулаагүй байсан гэж судлаачид үздэг.

Мөн 1921 оны 03 дугаар сарын 24-ний өдөр Ардын төв хороо, Түр засгийн газрын хамтарсан хурлаас Түр засгийн газрын харьяа 3 яамыг байгуулж, тэдгээрийн нэг Дотоод хэргийн яаманд шүүх таслах хэлтэс байгуулахыг, Цэргийн яаманд цэргийн хэргийг шүүх таслах газар байгуулахыг үүрэг болгосон байдаг.

Дээрх шийдвэрээр шүүх эрх мэдлийг Засгийн газрын харьяаны бүтцийн байгууллага болгож тэр дундаа хэлтэс, газрын зохион байгуулалтын хэлбэрээр байгуулж байжээ.

1926 оны 4 дүгээр сарын 16-ны өдрийн Засгийн газрын 15-р хурал, Улсын бага хурлын Тэргүүлэгчдийн 21 дүгээр хурлаас “БНМАУ-ын аливаа шүүн таслах газруудыг байгуулах тухай дүрэм”-ийг баталсан байдаг.

Энэ дүрэм нь анх удаа шүүхийн нэгдсэн тогтолцоотой болох нөхцөлийг бүрдүүлсэн хэдий ч шүүх эрх мэдлийн салбар бие даасан, хараат бусаар хууль хэрэглэх арга хэлбэр тогтож хэвшээгүй буюу шүүх эрх мэдэл сонгодог утгаараа бие даасан хэлбэрээ олоогүй юм.

1992 оны 01 дүгээр сарын 13-ны өдөр ардчилсан шинэ Үндсэн хуулийг баталсан бөгөөд гуравдугаар бүлэгт төрийн эрх мэдлийн хуваарилалтыг хийж шүүх эрх мэдлийн талаар тусгайлан зохицуулсан. Шинэ Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалд нийцүүлэн Монгол Улсын Их Хурлаас 1993 оны 06 дугаар сарын 14-ний өдөр Шүүх байгуулах тухай хуулийг анх баталсан байдаг.

Иймд 1992 оны шинэ Үндсэн хуулийн дагуу байгуулагдсан өдөр буюу 1993 оны 06 дугаар сарын 14-ний өдрийг “Шүүхийн өдөр” хэмээн тэмдэглэн өнгөрүүлж байх нь хууль зүйн хийгээд түүхийн хөгжил талаасаа нийцэнэ гэж үзлээ.

Шүүхийн өдөртэй болох зорилго бол шүүхийн үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчлан таниулах, шүүхийн үйл ажиллагааны талаар олон нийтэд үнэн зөв, бодит мэдээллийг хүргэх зэрэг иргэдэд чиглэсэн арга хэмжээг зохион байгуулах зэргээр шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийг нэмэгдүүлэх юм.

Хоёр.Хуулийн төслийн ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төсөл нь нэг зүйлтэй байх бөгөөд Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлд Шүүхийн өдөр гэсэн “5.1.18.Шүүхийн өдөр, 6 дугаар сарын 14” заалт нэмнэ.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар

Шүүхийн өдөртэй болсноор шүүхийн үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчлан таниулах, шүүхийн үйл ажиллагааны талаар олон нийтэд үнэн зөв, бодит мэдээллийг хүргэх зэрэг иргэдэд чиглэсэн арга хэмжээг зохион байгуулах зэргээр шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийг нэмэгдүүлэх ач холбогдолтой юм. Хууль батлагдсанаар төсөв, санхүүгийн нэмэлт зардал гарахгүй болно.

Дөрөв. Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, түүнийг хэрэгжүүлэх зорилгоор цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хуулийн талаарх санал

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын шүүхийн тухай хууль болон бусад хуультай зөрчил үүсэхгүй учраас төсөлтэй холбогдуулан бусад хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулах шаардлагагүй гэж үзлээ.

--- оОо ---

НИЙТЭЭР ТЭМДЭГЛЭХ БАЯРЫН БОЛОН ТЭМДЭГЛЭЛТ ӨДРҮҮДИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын Их Хурлаас 2003 оны 12 дугаар сарын 18-ны өдөр “Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хууль”-ийг баталсан.

Монгол Улс 1992 онд нийгэм, улс төрийн шинэ тогтолцоонд шилжиж “Монголын ард түмэн бид улсынхаа тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдлыг бататган бэхжүүлж, хүний эрх, эрх чөлөө, шударга ёс, үндэснийхээ эв нэгдлийг эрхэмлэн дээдэлж, төрт ёс, түүх, соёлынхоо уламжлалыг нандигнан өвлөж, хүн төрөлхтөний соёл иргэншлийн ололтыг хүндэтгэн үзэж, эх орондоо хүмүүнлэг, иргэний ардчилсан нийгэм цогцлуулан хөгжүүлэхийг эрхэм зорилго болгоно.” гэж зарласан.

Хүний эрх, эрх чөлөөг хангах, хамгаалах, шударга ёсыг тогтоох, иргэний ардчилсан нийгмийг цогцлуулан хөгжүүлэх суурь нь хараат бус шүүхийн тогтолцоотой байх явдал юм. Хараат бус шүүхтэй байгаагийн илрэл бол шүүхийн үйл ажиллагаа иргэд, олон нийтэд нээлттэй ил тод байх, шүүхийн шийдвэр зөвхөн хуульд захирагдан гардаг байх иргэд шүүхийн шийдвэр үйл ажиллагааны талаар үнэн, зөв мэдээлэлтэй байх асуудал юм.

Монгол Улсын шинэ Үндсэн хуулиар төрийн эрх мэдлийг хууль тогтоох, гүйцэтгэх, шүүх гэсэн гурван салаанд хуваарилснаар хяналт тэнцлийн зарчмын үндсийг тавьсан.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөчин есдүгээр зүйлийн 3-т “Шүүгчийн хараат бус, шүүхийн бие даасан байдлыг хангах зорилгоор Шүүхийн ерөнхий зөвлөл ажиллана.” гэж, мөн зүйлийн 4-т “Шүүхийн ерөнхий зөвлөл шүүх, шүүгчийн шүүн таслах ажиллагаанд оролцохгүйгээр, гагцхүү хуульчдаас шүүгчийг шилж олох, эрх ашгийг нь хамгаалах зэрэг шүүхийг бие даан ажиллах нөхцөлөөр хангахтай холбогдсон үүргийг биелүүлнэ.” гэж тус тус зааж, Шүүхийн захиргааны төв байгууллагын эрх зүйн үндсийг Үндсэн хуулиар тогтоосон.

Монгол Улсад орчин цагийн шүүх үүсгэн байгуулагдаж нийгэмд шударга ёсыг тогтоож, эрх зүйт төр, хууль дээдлэх ёсыг бэхжүүлэх, иргэдийн шударга шүүхээр шүүлгэх, эрх хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах тогтолцоо бүрдсэн түүхэн ойн арга хэмжээ жил бүр тохиож байна. Өнгөрсөн хугацаанд ойн хүрээнд шүүхийн үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчлах, шүүхийн нээлттэй ил тод байдлыг хангах, иргэдийн эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлэх, шүүхийн үйл ажиллагаан дахь иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, шүүхийн шинэтгэлийг гүнзгийрүүлэх, шүүхэд итгэх олон нийтийн итгэлийг нэмэгдүүлэх зэрэг олон талын ач холбогдолтой арга хэмжээг тогтмол зохион байгуулсаар ирсэн байна.

Анх 1911 оны 12 дугаар сарын 29-ний өдөр Богд хаант Монгол Улсын Шүүх таслах хэргийг бүгд захиран шийтгэгч яамыг байгуулснаар орчин цагийн шүүх байгуулагдах үндэс тавигдсан хэдий ч шүүх эрх мэдэл яамны харьяанд байсан учир бие даасан шинжийг агуулаагүй байсан гэж судлаачид үздэг.

Мөн 1921 оны 03 дугаар сарын 24-ний өдөр Ардын төв хороо, Түр засгийн газрын хамтарсан хурлаас Түр засгийн газрын харьяа 3 яамыг байгуулж, тэдгээрийн нэг Дотоод хэргийн яаманд шүүх таслах хэлтэс байгуулахыг, Цэргийн яаманд цэргийн хэргийг шүүх таслах газар байгуулахыг үүрэг болгосон байдаг.

Дээрх шийдвэрээр шүүх эрх мэдлийг Засгийн газрын харьяаны бүтцийн байгууллага болгож тэр дундаа хэлтэс, газрын зохион байгуулалтын хэлбэрээр байгуулж байжээ.

1926 оны 4 дүгээр сарын 16-ны өдрийн Засгийн газрын 15-р хурал, Улсын бага хурлын Тэргүүлэгчдийн 21 дүгээр хурлаас “БНМАУ-ын аливаа шүүн таслах газруудыг байгуулах тухай дүрэм”-ийг баталсан байдаг.

Энэ дүрэм нь анх удаа шүүхийн нэгдсэн тогтолцоотой болох нөхцөлийг бүрдүүлсэн хэдий ч шүүх эрх мэдлийн салбар бие даасан, хараат бусаар хууль хэрэглэх арга хэлбэр тогтож хэвшээгүй буюу шүүх эрх мэдэл сонгодог утгаараа бие даасан хэлбэрээ олоогүй юм.

1992 оны 01 дүгээр сарын 13-ны өдөр ардчилсан шинэ Үндсэн хуулийг баталсан бөгөөд гуравдугаар бүлэгт төрийн эрх мэдлийн хуваарилалтыг хийж шүүх эрх мэдлийн талаар тусгайлан зохицуулсан. Шинэ Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалд нийцүүлэн Монгол Улсын Их Хурлаас 1993 оны 06 дугаар сарын 14-ний өдөр Шүүх байгуулах тухай хуулийг анх баталсан байдаг.

Иймд 1992 оны шинэ Үндсэн хуулийн дагуу байгуулагдсан өдөр буюу 1993 оны 06 дугаар сарын 14-ний өдрийг “Шүүхийн өдөр” хэмээн тэмдэглэн өнгөрүүлж байх нь хууль зүйн хийгээд түүхийн хөгжил талаасаа нийцэнэ гэж үзлээ.

Шүүхийн өдөртэй болох зорилго бол шүүхийн үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчлан таниулах, шүүхийн үйл ажиллагааны талаар олон нийтэд үнэн зөв, бодит мэдээллийг хүргэх зэрэг иргэдэд чиглэсэн арга хэмжээг зохион байгуулах зэргээр шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийг нэмэгдүүлэх юм.

Монгол Улсын хэмжээнд нийт 511 шүүгч, 1400 гаруй шүүхийн захиргааны албан хаагчид ажиллаж байна.

Хууль санаачлагч

**НИЙТЭЭР ТЭМДЭГЛЭХ БАЯРЫН БОЛОН ТЭМДЭГЛЭЛТ ӨДРҮҮДИЙН ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН
ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА**

Монгол Улсын Их Хурлаас 2003 оны 12 дугаар сарын 18-ны өдөр “Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хууль”-ийг баталсан.

1992 оны 01 дүгээр сарын 13-ны өдөр ардчилсан шинэ Үндсэн хуулийг баталсан бөгөөд гуравдугаар бүлэгт төрийн эрх мэдлийн хуваарилалтыг хийж шүүх эрх мэдлийн талаар тусгайлан зохицуулсан. Шинэ Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалд нийцүүлэн Монгол Улсын Их Хурлаас 1993 оны 06 дугаар сарын 14-ний өдөр Шүүх байгуулах тухай хуулийг анх баталсан байдаг.

Иймд 1992 оны шинэ Үндсэн хуулийн дагуу байгуулагдсан өдөр буюу 1993 оны 06 дугаар сарын 14-ний өдрийг “Шүүхийн өдөр” хэмээн тэмдэглэн өнгөрүүлж, шүүхийн үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчлан таниулах, шүүхийн үйл ажиллагааны талаар олон нийтэд үнэн зөв, бодит мэдээллийг хүргэх зэрэг иргэдэд чиглэсэн арга хэмжээг зохион байгуулах зэргээр шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийг нэмэгдүүлэх юм.

Хуулийн төсөл нь нэг зүйлтэй байх бөгөөд Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлд Шүүхийн өдөр гэсэн “5.1.18.Шүүхийн өдөр, 6 дугаар сарын 14” заалт нэмнэ.

Хуульд нэмэлт оруулах тухай төслийг 2023 оны 05 дугаар сарын 22-ны өдрөөс эхлэн цахим хуудсанд санал авахаар байршуулахад иргэд, олон нийтээс санал ирүүлээгүй бөгөөд хуулийн төсөл батлагдаж, хэрэгжсэнээр улсын төсвөөс нэмэлт хөрөнгө шаардлагагүй болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2024 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**НИЙТЭЭР ТЭМЭГЛЭХ БАЯРЫН БОЛОН ТЭМДЭГЛЭЛТ
ӨДРҮҮДИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт доор дурдсан агуулгатай 5.1.18 дахь заалт нэмсүгэй:

“5.1.18.Шүүхийн өдөр, 6 дугаар сарын 14”

Гарын үсэг

**НИЙТЭЭР АМРАХ БАЯРЫН БОЛОН ТЭМДЭГЛЭЛТ ӨДРҮҮДИЙН ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ХЭРЭГЦЭЭ,
ШААРДЛАГЫН СУДАЛГАА**

**Улаанбаатар хот
2024 он**

**НИЙТЭЭР АМРАХ БАЯРЫН БОЛОН ТЭМДЭГЛЭЛТ ӨДРҮҮДИЙН ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ХЭРЭГЦЭЭ,
ШААРДЛАГЫН СУДАЛГАА**

НЭГ. Ерөнхий мэдээлэл

ХОЁР. Асуудлын дүн шинжилгээ

ГУРАВ. Асуудлыг шийдвэрлэх зорилгыг тодорхойлсон байдал

ДӨРӨВ. Асуудлыг зохицуулах хувилбарууд, эерэг болон сөрөг тал дээр хийсэн харьцуулалт

ТАВ. Сонгосон хувилбарын үр нөлөөг тандан судалсан байдал

ЗУРГАА. Зохицуулалтын хувилбаруудыг харьцуулсан дүгнэлт

ДОЛОО. Олон улсын болон бусад улсын хууль эрх зүйн зохицуулалттай харьцуулсан байдал

НАЙМ. Зөвлөмж

НЭГ. Ерөнхий мэдээлэл

Монгол Улсын Их Хурлаас 2003 оны 12 дугаар сарын 18-ны өдөр “Нийтээр амрах баярын болон тэмдэглэл өдрүүдийн тухай хууль”-ийг баталсан. Тус хуулиар нийтээр тэмдэглэх баярын өдөр, нийтээр тэмдэглэх тэмдэглэлт өдрийг жагсаан хуульчилсан бөгөөд нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрийг Засгийн газар тогтоохоор хуульчилжээ.

Монгол Улсын Их Хурлаас 1992 оны 01 дүгээр сарын 13-ны өдөр Монгол Улсын Үндсэн хуулийг баталж, хууль тогтоох, гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн байгууллагын төрийн эрх мэдэл хуваарилалт, хяналт тэнцлийн зарчмын суурь үндсийг тогтоон бэхжүүлсэн.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Дөрөвт “Шүүх эрх мэдэл”-ийн байгууллагын эрх зүйн үндсийг тодорхойлсон бөгөөд тус хуулийн Дөчин есдүгээр зүйлийн 3-т “Шүүгчийн хараат бус, шүүхийн бие даасан байдлыг хангах зорилгоор Шүүхийн ерөнхий зөвлөл ажиллана” гэж, мөн зүйлийн 4-т “Шүүхийн ерөнхий зөвлөл шүүх, шүүгчийн шүүн таслах ажиллагаанд оролцохгүйгээр, гагцхүү хуульчдаас шүүгчийг шилж олох, эрх ашгийг нь хамгаалах зэрэг шүүхийг бие даан ажиллах нөхцөлөөр хангахтай холбогдсон үүргийг биелүүлнэ” гэж, 5-т “Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн гишүүдийн тавыг шүүгчид дотроосоо сонгож, бусад таван гишүүнийг нээлттэйгээр нэр дэвшүүлж томилно. Тэдгээр нь дөрвөн жилийн хугацаагаар зөвхөн нэг удаа ажиллах бөгөөд Зөвлөлийн даргыг гишүүд дотроосоо сонгоно. Шүүгчийн хараат бус байдлыг хангахтай холбоотой Зөвлөлийн үйл ажиллагааны тайланг Улсын дээд шүүхэд танилцуулна. Зөвлөлийн зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны журам, бүрэлдэхүүнд тавих шаардлага, томилох журмыг хуулиар тогтооно” гэж тус тус зааж, Шүүхийн ерөнхий зөвлөл буюу шүүхийн захиргааны төв байгууллагыг Үндсэн хуулийн байгууллага болгон, чиг үүрэг, эрх хэмжээг тодорхойлон хуульчилсан.

ХОЁР. АСУУДЛЫН ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ

Мөн чанар, цар хүрээг тогтоох

Монгол Улсад орчин цагийн шүүх байгуулагдсанаас хойш 112 жил, ардчилсан шинэ Үндсэн хуулиар Шүүх эрх мэдлийн салбарыг Төрийн байгууллын тогтолцооны нэг институт болгон хуульчлан бэхжүүлсэн өдрөөс хойш 30 гаруй жилийн хугацаа өнгөрч, өнөөдрийн байдлаар шүүхийн салбарт 511 шүүгч, 1400 гаруй шүүхийн захиргааны болон үйлчилгээний албан хаагчид ажиллаж байна.

Монгол Улсад шүүх үүсгэн байгуулагдаж нийгэмд шударга ёсыг тогтоож, эрх зүйт төр, хууль дээдлэх ёсыг бэхжүүлэх, иргэдийн шударга шүүхээр шүүлгэх, эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах тогтолцоо бүрдсэн түүхэн ойн арга хэмжээ жил бүр тохиож байна. Өнгөрсөн хугацаанд ойн хүрээнд шүүхийн үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчлах, шүүхийн нээлттэй ил тод байдлыг хангах, иргэдийн эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлэх, шүүхийн үйл ажиллагаан дахь иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлж, шинэ санал, санаачилгыг үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлэх, сургалт, зөвлөгөөн, олон улсын эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулж сайн

туршлагыг нэвтрүүлэх, шүүхийн шинэтгэлийг гүнзгийрүүлэх, шүүхэд итгэх олон нийтийн итгэлийг нэмэгдүүлэх зэрэг олон талын ач холбогдолтой арга хэмжээг жил бүр зохион байгуулсаар ирсэн.

Шүүх эрх мэдлийн салбарын түүхэн ойг тэмдэглэн өнгөрүүлэхтэй холбоотой эрх зүйн зохицуулалтын талаар Нийтээр амрах баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд тухайлан тусгаж, зохицуулж байгаагүй байна.

Үүнээс улбаалан нийт шүүхүүд салбарын түүхэн ойг өөр өөрөөр, ижил буй цаг хугацаанд зохион байгуулалтгүйгээр тэмдэглэн өнгөрүүлж байна. Мөн шүүхийн үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчлан таниулах, шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийг нэмэгдүүлэх, шүүхийн үйл ажиллагааны талаар олон нийтэд үнэн бодит, зөв мэдээллийг хүргэх, хууль сурталчлан таниулах зэрэг арга хэмжээг нэгдсэн нэг стандарт, журмын дагуу зохион байгуулах боломжгүй нөхцөлд байна.

Иймд Нийтээр амрах баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт оруулж шүүх эрх мэдлийн салбарын түүхэн ойг тэмдэглэн өнгөрүүлэх, тэмдэглэлт өдрийг тогтоохтой холбоотой асуудлыг Үндсэн хуулийн байгууллага болох Шүүхийн ерөнхий зөвлөл Улсын дээд шүүхтэй зөвшилцөн тогтоохоор төслийг боловсруулсан болно.

ГУРАВ. АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ ЗОРИЛГЫГ ТОДОРХОЙЛСОН БАЙДАЛ

Асуудлыг шийдвэрлэхэд дараах зорилгыг тодорхойллоо:

Нийтээр амрах баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслөөр шүүхийн үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчлан таниулах, шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийг нэмэгдүүлэх, шүүхийн үйл ажиллагааны талаар олон нийтэд үнэн бодит, зөв мэдээллийг хүргэх, хууль сурталчлан таниулах зэрэг иргэдийн мэдэх эрх, эдгээр арга хэмжээг зохион байгуулж, хэрэгжүүлэхэд төсвийн баталгааг хангаж өгөхөөр зорьж байна.

- Иргэдийн шүүхэд итгэх итгэлийг нэмэгдүүлнэ.
 - Шүүхийн үйл ажиллагааны талаар мэдээлэл иргэдэд дутмаг байдгаас олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр олж авсан бодит бус мэдээлэлд тулгуурлан шүүх засаглалыг буруу, ташаа ойлгох, шүүхээр зөрчигдсөн эрхээ сэргээлгэх нь цаг үрсэн ажил мэтээр үзэх хандлага нэмэгдэж байгааг сайжруулж, шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийг нэмэгдүүлнэ.
- Хяналт сайжирна.
 - Шүүхийн үйлчилгээний талаар олон нийтийн мэдээлэл сайжирч, шүүхэд итгэх иргэдийн итгэл нэмэгдсэнээр зөрчигдсөн эрхээ сэргээлгэхээр шүүхэд хандах хандлага сайжирч, шүүхийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хяналт тавих чадвар сайжирна.
- Нэгдсэн нэг стандарт бий болно.
 - Хуульд төслийн дагуу нэмэлт орсноор ойн арга хэмжээ, ажилтан албан хаагчдын тэмдэглэлт өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх журам,

стандарт бий болж, нэгдсэн нэг стандартын дагуу зохион байгуулснаар төсвийн хэмнэлт бий болно.

ДӨРӨВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРУУД, ЭЕРЭГ БОЛОН СӨРӨГ ТАЛ ДЭЭР ХИЙСЭН ХАРЬЦУУЛАЛТ

Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлал”-ын 5.1-т заасан зохицуулалтын хувилбаруудын дагуу асуудлыг зохицуулах хувилбарыг тогтоож, эерэг болон сөрөг талыг нь харьцууллаа.

“Тэг” хувилбар буюу зохицуулалт хийхээс татгалзах” буюу одоогийн байгаагаар орхиж болно. Гэвч шүүх эрх мэдлийн салбарын түүхэн ойг тэмдэглэн өнгөрүүлэхтэй холбоотой эрх зүйн зохицуулалтын талаар Нийтээр амрах баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд тухайлан тусгаж, зохицуулж байхгүй байгаа нь шүүх эрх мэдлийн салбарын түүхэн ойг тэмдэглэн өнгөрүүлэхтэй холбоотой төсвийг шүүхийн төсөвт тухайлан тусгуулж, эрх бүхий байгууллагаар батлуулах хуулийн боломж хязгаарлагдмал байдал, мөн ойн хүрээнд шүүхийн үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчлан таниулах, шүүхэд итгэх иргэдийн итгэлийг нэмэгдүүлэх, шүүхийн үйл ажиллагааны талаар олон нийтэд үнэн бодит, зөв мэдээллийг хүргэх, хууль сурталчлан таниулах зэрэг арга хэмжээг зохион байгуулахад төсвийн хүндрэлтэй нөхцөл байдал үүсэж байгаа учир төрөөс тодорхой зохицуулалт хийх зайлшгүй шаардлагатай байгаа учир энэ хувилбарыг сонгох боломжгүй.

“Хэвлэл мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан олон нийтийг соён гэгээрүүлэх” хувилбарын хувьд иргэд, олон нийтэд мэдээллийг хангалттай сайн өгөх боловч ингэснээр төсвийн асуудлыг шийдвэрлэх боломжгүй тул ашиглагдах боломжгүй хувилбар.

“Зах зээлийн механизмаар дамжуулан төрөөс зохицуулалт хийх” хувилбарын хувьд татвар, хураамжийн бодлого, зөвшөөрөл, лиценз, квотыг тогтоох замаар зохицуулдаг хувилбар учир боломжгүй.

“Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх” -тохиромжгүй хувилбар.

“Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвслээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх” нь шүүн таслах ажиллагаа хараат бус байх, шүүхийн үйл ажиллагаа нь төрийн алба учир тохиромжгүй хувилбар.

“Захиргааны шийдвэр гаргах”-Захиргааны ерөнхий хуулийн 11 дүгээр зүйлд заасан захиргааны үйл ажиллагааны хэлбэрээр шийдвэрлэхэд тохиромжгүй гэж үзсэн тул сонгох боломжгүй.

Иймээс “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах” гэсэн хувилбарыг сонголоо. Иймд тохирох хуульд нэмэлт оруулах замаар дараах асуудлуудыг шийдвэрлэх боломжтой тул “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах” хувилбарыг сонгов.

**ТАВ. СОНГОСОН ХУВИЛБАРЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН
БАЙДАЛ**

Сонгосон хувилбарын үр нөлөөг аргачлалд заасны дагуу ерөнхий асуултуудад хариулах замаар дүгнэлтийг нэгтгэн хууль тус бүрээр гаргалаа.

Хүний эрх, нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж буй эсэх	1.1 Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх			
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх		Үгүй	
	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	
	1.1.3.Энэ нь тодорхой бүлгийн эмзэг байдлыг дээрдүүлэхийн тулд авч буй түр тусгай арга хэмжээ мөн бол олон улсын болон үндэсний хүний эрхийн хэм хэмжээнд нийцэж буй эсэх	Тийм		
	1.2. Оролцоог хангах			
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.2.2.Ялангуяа зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж буй, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм		
	1.3. Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал хариуцлага			
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхиүлэн дэмжих, хангах,	Тийм		

	хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх			
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, НҮБ-ын хүний эрхийн механизмаас тухайн асуудлаар өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм		
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх		Үгүй	
2.Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1. Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах бол энэ нь хууль ёсны зорилгод нийцсэн эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2. Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3.Эрх агуулагч	3.1. Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх	Тийм		
	3.2. Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3. Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.4. Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх /хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх,		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй/			
4. Үүрэг хүлээгч	4.1. Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм		
5.Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1. Жендэрийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	Тийм		Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх	Тийм		Хуулийн төслийн зохицуулалтууд бүхэлдээ жендэрийн тэгш байдлыг бүрдүүлсэн.

Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар	1.1 Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх үү?		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.2 Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх /эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан/?		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.3 Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг Монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах уу?		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1 Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах уу?		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2 Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөрөгдлийг бий болгох уу?		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	2.3 Зах зээлд шинээр орж ирж буй аж ахуйн нэгжүүдийн хувьд бэрхшээл, хүндрэлийг бий болгох уу?		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.4 Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох уу?		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1 Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх		Үгүй	
	3.2 Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3 Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.4 Бараа, бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.5 Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсч буй захиргааны зардлын ачаалал	4.1 Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардлуудыг /Жишээ нь, мэдээлэх, тайлан гаргах гэх мэт/ бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
5.Өмчлөх эрх	5.1 Өмчлөх эрхийг /үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг/ хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2 Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	хязгаарлалт бий болгох эсэх			
	5.3 Оюуны өмчийн /патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг/ эрхийг зөрчсөн зохицуулалт бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
6.Инноваци ба судалгаа шинжилгээ	6.1 Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх		Үгүй	
	6.2 Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүнийг нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
7.Хэрэглэгч ба гэр бүлийн төсөв	7.1 Хэрэглээний үнийн төвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.2 Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.3 Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.4 Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд, мөн урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1 Тодорхой бүс нутгуудад тодорхой нэг чиглэлд, ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.2 Тодорхой бүс нутгуудад тодорхой чиглэлд, ажлын байрыг багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	8.3 Жижиг, дунд үйлдвэрүүд, эсхүл аж ахуйн нэгжийн тодорхой салбаруудад онцгой нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1 Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	9.2 Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсвэл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийгдэх шаардлага тавигдах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн өөрчлөлт гарахгүй
	9.3 Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх		Үгүй	
10.Микро эдийн засгийн хүрээнд	10.1 Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	10.2 Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх	Тийм		
	10.3 Инфляци нэмэгдэх эсэх		Үгүй	
11.Олон улсын харилцаа	11.1 Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм		

Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1 Шинээр ажлын байр бий болох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.2 Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	1.3 Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.4 Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1 Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2 Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.3 Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.4 Шинээр ажлын стандарт гаргаж ирэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.5 Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлтийг бий болгох эсэх	Тийм		Зарим системд шинээр гаргах тайлан, мэдээллийн төрлийг нэмнэ.
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1 Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.2 Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ажилгүйчүүдэд, үндэстний цөөнхөд г.м		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3 Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	4.1 Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.2 Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм		
	4.3 Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм		
	4.4 Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.5 Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1 Хувь хүний/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2 Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эс эх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.3 Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг /хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ/- т нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1 Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх	Тийм		
	6.2 Ажилчдын боловсрол, шилжилт		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх			
	6.3 Иргэдийн боловсрол /төрийн болон хувийн хэвшлийн сургуулиар/ олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.4 Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.5 Их дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
7.Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал	7.1 Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.2 Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.3 Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.4 Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
8.Соёл	8.1 Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.2 Хэл соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.3 Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	оролцоонд нөлөөлөх эсэх			
--	-------------------------	--	--	--

Хүснэгт 5.

Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1. Агаар	1.1 Зохицуулалтын үр дүнд агаар бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
2. Зам тээвэр, түлш эрчим хүч	2.1 Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/ бууруулах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2 Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.3 Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.4 Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3. Ан амьтан, ургамал хамгаалах	3.1 Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.2 Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3 Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.4 Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4. Усны нөөц	4.1 Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	4.2 Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.3 Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
5.Хөрсний бохирдол	5.1 Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2 Хөрсийг эвдлэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
6.Газрын ашиглалт	6.1 Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.2 Газрын зохицуулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.3 Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
7.Нөхөн сэргээгдэх/ нөхөн сэргээгдэхгүй баялаг	7.1 Самар, жимс зэрэг нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг түүний нөхөн сэргээлтийн хугацаанаас өмнө ашиглах эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.2 Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх		Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

ЗУРГАА.ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫГ ХАРЬЦУУЛСАН ДҮГНЭЛТ

Иймээс аргачлалын 7-д зааснаар хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах хувилбарыг сонгосон.

Хувилбаруудын эерэг болон сөрөг тал, зорилгод хүрэх байдал, зардал, үр өгөөжийн харьцаа, хүний эрх, эдийн засагт, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө, хууль тогтоомжтой нийцэж буй эсэх, гарч болох сөрөг үр дагавар, түүнийг арилгах хувилбар байгаа эсэх гэсэн шалгуураар дахин нягтлан үзэж, хуулийн төсөл боловсруулах замаар шийдвэрлэх боломжтой гэж дүгнэлээ.

ДОЛОО. ОЛОН УЛСЫН БОЛОН БУСАД УЛСЫН ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТТАЙ ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ

Олон нийтийн сүлжээнд байршсан мэдээллээр ХБНГУ-д "Шүүгчдийн өдөр" гэж нэрлэгддэг тодорхой баяр, тэмдэглэлт өдөр байдаггүй. Гэсэн хэдий ч ХБНГУ-д хууль эрх зүйн тогтолцоотой холбоотой хэд хэдэн нийтээр амрах баяр, ёслол, зан үйл байдаг байна. Үүнд:

7.1. Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс:

- Германы эв нэгдлийн өдөр (Tag der Deutschen Einheit): 1990 онд Зүүн ба Баруун Германыг нэгтгэсэн өдрийг тохиолдуулан 10 дугаар сарын 3-нд тэмдэглэдэг энэ баяр нь хууль эрх зүй, улс төрийн нэгдмэл тогтолцоо бий болсныг илэрхийлдэг.
- Хуулийн өдөр (Tag des Grundgesetzes): 5 дугаар сарын 23-ны өдөр тэмдэглэдэг Хуулийн өдөр нь Grundgesetz гэгддэг Германы үндсэн хуулийг хүндэтгэдэг өдөр байна. Энэ нь Германы нийгэм дэх хууль дээдлэх ёс, үндсэн эрхийн ач холбогдлыг сануулж байдаг.
- Өмгөөлөгчийн өдөр (Tag des Rechtsanwalts): 5 дугаар сарын 5-ны өдөр тэмдэглэдэг. Энэ өдөр Германы өмгөөлөгчдийн хууль, эрх зүйн тогтолцоонд оруулсан хувь нэмрийг үнэлдэг байна.
- Европын шударга ёсны өдөр (Europäischer Tag der Justiz): 10 дугаар сарын 25-ны өдөр зохион байгуулагддаг энэ өдөр Европын Холбоонд шударга ёс, хуульчийн мэргэжлийн ач холбогдлыг онцлон тэмдэглэдэг. Энэ нь Европын эрх зүйн тогтолцооны талаарх мэдлэгийг дээшлүүлэх, хил дамнасан шударга ёсыг дэмжих зорилготой юм.

7.2. Бүгд Найрамдах Эстони Улс:

- 10-р сарын эхээр тус улсын шүүхүүд Шүүхийн захиргааны 7 долоо хоногийг тэмдэглэж өнгөрүүдэг. Энэ 7 хоногийн зорилго нь шүүхийн үйл ажиллагааг олон нийтэд таниулах, шударга ёсыг иргэдэд ойртуулах, шүүхийн хүртээмжит байдлыг нэмэгдүүлэх явдал юм. Энэ хүрээнд: 1. Шүүхүүд прокурорын байгууллагатай хамтран залуучуудад тэвчээргүй, зоримог байдлаасаа болж хэрэгт холбогдох эрсдэл, эрүүгийн ялаар шийтгүүлж байсныг бодит түүхээр харуулсан видео сурталчилгааг зохион байгуулах, ТББ, олон нийтийн байгууллагатай хамтран шүүгч нар болон тодорхой захиргааны ажилтнаар дунд сургуулийн сурагчдад ажил мэргэжлийн талаар, мөн шударга ёсны төлөө шүүхийн ажилтнууд хэрхэн арын албанд ажилладаг тухай сургалт орох, мөн цахимаар олон сургуулиудад зэрэг түгээхээс гадна дотоод харилцаанд анхаарал хандуулдаг байна. Тухайлбал: Шүүхүүдийн дунд тодорхой ажил мэргэжлийн сонирхолтой тэмцээн зохион байгуулах гэх мэт.

ХБНГУ-ын тухайд дээр дурдсан тэмдэглэлт өдрүүдийг зарим нь тухайн бүс нутагт, эсхүл тодорхой хуулийн байгууллагуудын оролцоо, цар хүрээнээс хамааран баяр ёслолын ач холбогдол, түвшинд өөр өөр байдаг байна. Харин Бүгд Найрамдах Эстони Улсад шүүхийн захиргааны 7 хоногийг жил бүрийн 10-р сард зохион байгуулж, оролцооны хувьд прокурор, хуулийн байгууллагаас гадна бусад төрийн бус байгууллагатай хамтран зохион байгуулж, иргэд, олон нийт болон насанд хүрээгүй хүмүүст эрх зүйн боловсрол олгож, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажиллагааг хэрэгжүүлдэг байна. Тус сайн туршлагыг Монгол Улсад нутагшуулан нэвтрүүлэх нь нилээдгүй ач холбогдолтой байна.

НАЙМ. ЗӨВЛӨМЖ

Хуульд нэмэлт оруулах хуулийн төслийн үр нөлөөний үнэлгээг зохих журмын дагуу хийж гүйцэтгэн дараах зөвлөмжийг хүргүүлж байна. Үүнд:

Нэг.Нийтээр амрах баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулахдаа Монгол Улсын шүүхийн тухай хуулийг баримтлах шаардлагатай.

Хоёр.Хууль батлагдсантай холбогдуулан шүүхийн ойн арга хэмжээг хэрхэн зохион байгуулах шийдлийг агуулсан холбогдох журам, стандартыг боловсруулж, мөрдүүлэх нь зүйтэй байна.

Гурав.Хуулийн хэрэгжилтийг хангахын тулд хуулийг олон нийтэд сурталчлан таниулах, хуулийн үйлчлэлд хамаарах хувь хүн, хуулийн этгээдүүдэд мэдлэг, мэдээллийг тухай бүр хүргэх, мөн хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх төрийн байгууллагын ажилтан, албан хаагч нарт сургалт, семинарыг зохион байгуулах шаардлагатай байна.

--oo0oo--